

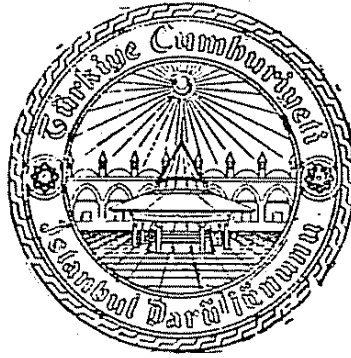
Beşinci Sene

Yirminci Sayı

DARÜLFÜNUN
İLÂHİYAT FAKÜLTESİ
MECMUASI

TARİHÎ, İCTİMAÎ, DİNÎ, FELSEFÎ

NİSAN - 1931

İSTANBUL

Cumhuriyet Matbaası

1931

Tahtacılar

Dinî ve Sırrî hayat

Dernek

Bu duvazde imam (1) ayının mübeşşiridir, Sünnilerdeki ezan mahiyetindedir. Bazı yerde düvazde imam yerine: dede ayine başhyalım mı cemaat diye hitap eder. Hak erenler bilir cevabı verilir.

ÇERAĞ ERKANI

Bu cevap üzerine çerağcı kalkar, elinde mumdan yapılmış ince bir kotalağ vardır. Çerağ önünde dare durur:

(1) Çeçen nushada kimakalenin sonunda yazılan düvazda imam noksan tabedilmiştir şu iki kütayı oraya ilâve etmek lâzımdır:

Ben özümü mehdiye yetirdim,
Medet, mürüvvet dedim yasıldım oturdum.
On iki imamlara şifa götürdüm.
Medet Şah imdat eyle talibe!..

Şah hatayim özünü öldür!...
Mürüvvetlik işimiz varsa Şaha bildir,
Engürü şerbetini emdiğin eldir,
Medet Şah imdat eyle talibe!..

Bu duvazde imam Tahtacılar da çok muteberdir. Her dernekte okunur. Buna rağmen mecmualarda yanlışlar çoktur; elimde bulunan diğer bir mecmuada atideki mısralarda şu farklar vardır:

Kudret lokmasın çeküp doyuran
Âdemiin suçundan geçtiğin gibi
Hasan Hüseyin şeb bir (şep ruz olacak) kulağımdadır.
İmamı Câfer gayet hüsnü ânın çoktur.
Medet mürüvvet dedim peymançede oturdum.
On iki imam şâfi getirdim.
Engür şerbetini ezdiğin eldir.

Bunların tetkik ve doğrusunun tesbiti bu makalelerin mevzuu haricindedir. Burada gaye mevcut notların ve metinlerin aynen neşridir.

Allah allah allah boynum bağı ciğerim dağı yüzüm yerde özüm dar-
da, erenler meydanında, hak huzurunda, canım kurban, hayatım tercüman
der ve çırağa yaklaşıarak şu duayı okur (2).

ÇERAĞ TERCÜMANI

Şep çerağı çünki yandırdık hüdanın aşkına,
Fahri âlem Muhammet Mustafanın aşkına
Haşredek yansın, yakılsın hüdanın aşkına
Sakii kevser Aliyülmürtezanın aşkına
Seyyidülkevneyn hatmi enbiyanın aşkına
Hazreti hünkâr kutpu evliyanın aşkına

Çün çerağı fakr uyandırdık hüdanın aşkına,
Dü cihan fahri Muhammet Mustafanın aşkına
Seyyidülkevneyn hatmi enbiyanın aşkına
Sakii kevser Aliyülmürtezanın aşkına

Hem Hatice, Fatıma Hayrünnisanın aşkına
Şah Hasan şahım Hüseyini Kerbelânın aşkına
On iki sadrı velâyet pîşvanın aşkına
Carde masumu pâk Ali Abanın aşkına
Hazreti hünkâr kutpu evliyanın aşkına,
Haşredek yansın yakılsın billâh ânın aşkına

Seyyidi sâdât, muhibbi saadet, turu münacat, ber cemali Muhammet
kemal imam Hasan, imamı Hüseyin Ali râsalâvat.

Çerağçı bu düayı okuduktan sonra pir olan gülbenk eder:

ÇERAĞ GÜLBENKLERİ

Allah allah allah hizmeti kabul ola müradı hâsıl olan, dîvanı dergâhta
yüzi ak, özü pâk ola, hizmetinle şefaât bulasın, şevkimiz Şahmerdan şev-
ki ola gerçeğin demine hu...

Bu gülbenk hizmet edenedir, fakat çerağ için de bir gülbenk vardır (3):

Allah allah allah delil kadim ola, müratlar hâsıl ola, tuttuğumuz ileri
gide. Şahı Merdan eksigimizi, noksanımızı tamama yaza, on iki imam, on
dört masumu pak, on yedi kemer bestin himmeti üstümüzde hazır nazır
ola, delilimiz Şahmerdan delili ola, gerçeğin demine huuu...

(2) Tamamı menakibi İmamı Caferi Sadıkta görülmüştür.

(3) Bu gülbenkler ve tercümanlar kâmilan tahtacıardan elde ettiğim mecmuadan alınmıştır.

Çerağ yukarıda bahsettiğimiz veçhile bazı yerlerde cemaat toplanmadan veya bir kısmı geldikten sonra ve ayinden evvel uyarılır, o zaman bu dualar ve gülbenkler hazır olanlar arasında çekilir. Ekseri yerlerde çerağ bu izah ettiğim veçhile ayinin başlangıcından uyarılır.

Ayin başlamadan çerağ uyandırılan yerlerde içeri girenler eşik tercümanı, dar tercümanı, babaya niyaz veya baba post tercümanı okumağa mecburdurlar. Ve bunlara birer hayırlı (yani gülbenk) vermek âdettir.

Geçen makalede eşiğe, meydana ve babaya nasıl niyaz edildiğini ve dara nasıl durulduğunu izah etmiştim. Bunların tercümanları ve gülbenkleri şunlardır:

EŞİK TERCÜMANI

Eşiğinde koymuşum ben canu seri
nem vücudum ola safi hem cevheri
Bir cemali zati pâki âli abara salâvat.

DAR TERCÜMANI

Bismî Şah ربنا ظلمنا انفسنا وان لم تغفر لنا و ترحمنا لنكونن من الخاسرين Allah eyvallah erenler yüzüm yerde, özüm darda erenler meydanında hak Muhammed Ali dîvanında canım kurban benim tercüman.

Eğer erkâna başlarken durulan darda ise o zaman tercümana şu fıkralar ilâve edilir:

Eğer bu fakirden ağrınmış, incinmiş, can kardeş varsa dile gelsin bile gelsin allah eyvallah. Fakat içeri girerken yapılan kısa darda bunlar ilâve edilmez.

Talibin bu tercümanına karşı erenlerden biri cevap verir.

DAR GÜLBENKİ

Allah allah darî dîvanı kabul ola, muradı hâsıl ola, tuttuğu ileri gide, Şahımerdan yardımcısı ola, eksik, noksan yerlere uğratmaya, evi ocağı şen

ola elimizin karasını yüzümüze vurmaya. Ceddim eksigimizi tamama ya-
za. On iki imam katarına tirgete, gerçeğe hu... (1).

BABAYA NIYAZ TERCÜMANI

ولله المشرق والمغرب فايخاتولوا فثم وجه الله سيياهم في وجوههم من أثر السجود

Allah dost ber cemali zati pâki âli abara salâvat.

BABA POST TERCÜMANI

Allah dost sırrı cemali dost, beveçhi âdem hututu heft mihrap elestü çar-
köşei post ricali gaip erenleri hu dost eyvallah.

Bunlar talip tarafından ve içeri girenler tarafından okunur, bunlara
niyaz gülbenki ile cevap verilir. Niyaz gülbenki böyle çekile:

Niyaz gülbenk!:

Allah allah niyazı kabul ola, muradı hâsıl ola tuttuğu ileri gide, Şah-
merdan yardımcısı ola, evi ocağı şen ola, biri bine sayıla, Halil İbrahim
berekâtı vere .gerçeğin demine hu...

Çerağ uyandırılmasile ayine başlanan yerlerde çerağ uyarırken içeri
girenler olursa onlar erkânı kendi kendine yapar ve hayırlı alamazlar. Bu-
nun için her kes meydana erken gelmeğe çalışır.

Çerağcı vazifesini bitirdikten ve hayırlı aldıktan sonra yerine geçer.
Artık dede erkâna başlar.

AKŞAM KILMA ERKÂNI

İkinci erkân akşam kılma erkânıdır ki hayırlar gülbengi ve gül-
benki takip eden dilek secdelerinden ibarettir. Dedenin ilk hayırlısı şudur:

Akşam kılma gülbenkleri

Akşamlar aşkı, imamı Câfer kavli ya allah ya Muhammet ya Ali, yahut
akşamlar hayrola hayırlar fethola şerler def'ola münkir münafık maî
ola üzerimizden kazalar belâlar def'ola gerçeğin demine hu...

Bu gülbenkten sonra, dede allah dost diye nida eder.

(1) tirgetmek: bir hayvanı diğer hayvânın arkasına bağlamak.

Bu ses herkesin secdeye kapanması için işarettir. Cemaat bulundukları yerlerde -nereye teveccüh edersek allah oradadır- mazmununca secdeye kapanırlar. Aleviler buna niyaz derler. Niyazın envai vardır, diğerlerinden bunu ayırma için bazı yerlerde bu niyaza namaz derler ve bunda herkes ne dileği varsa ister, dua eder. Alevilerce secdede mal, mülk, kazanç, servet istemek meşrudur. Bundan başka sıhhat ve selâmet istenir. O günlerde hâdis olmuş bir dileği varsa her halde secdede onu zikrederek erenlerden onun husulünü ister. Alevilerde ya rap, aman ya allah! tarzında dua yoktur. Onlar bütün dilekleri pîrden, erenlerden, evliyalardan isterler. Yeminleri de böyledir. Bundan dolayı bu secdede Musa Baba bizi dileklerimizden ayırma, tarlamıza gani gani rahmetler ver, beni bu sıkıntıdan kurtar tarzında dualar eder, iki dakika devam eden bu dilek secdesinden bütün cemaati yine dedenin allah dost yahut hu dost sadası kaldırır. Bundan sonra dede ikinci bir gülbenk çeker:

"Allah allah allah nefesler can bula, muratlar hâsıl ola, tuttuğu ileri gide, Şahımerdan yardımcısı ola eksik noksan yerlere uğratmaya, cümle günahımızı kafıguh dağının ardına atmış ola, alnımızın karasını bu dergâhta yüzümüze vurmaya! Dostumuz dost ola! düşmanımız kör ola, uzakta yakında olan mümini hak yarlığaya çalup çağırانların, işitip dinliyenlerin, âşıkların, sadıkların, kul himmet, Hatayi Sultanın himmeti üstümüze hazır nazır ola, cemîmiz kırklar cemî ola, dilde dilek, gönülde muratlarımız hâsıl ola, devletsiz devlet, evlâtsız evlât vere, Yezid'in başı bulut ağzı kilit ola, ecdadımız eksikimizi tamama yaza, gerçeğe hu....,"

Hu dost: tekrar secdeye kapanılır. Herkes secdede ister. Bu secde birinci secde gibidir ve onda tamamlanamayan dilekler bunda istenir, yine dede allah dost diye başını secdeden kaldırır ve cemaat beraber kalkar. Dede yine bir gülbenk okur:

"Allah allah allah lâilâheillâallah Ali veliyullah
Lâ feta illâ Ali lâ seyfe illâ zülfikar
Yezid'in boynundan gitmesin tiğ ile teber.
Müminin kalbinden gitmesin leylü nihar
Cümle belâyı def'eden perverdigâr.
Dostumuz dost ola, düşmanımız kör ola, uzakta yakında özü bu der-

gâhta olan mümini hak yarlıgaya. Ceddım on iki imam, Şahımerdan küllü gûnahtan geçmiş ola!

Üçler, beşler, yediler, kırklar ,alçakta, yucedde yatan erenler, sınır bekçileri, gâip gerçekleri, seksen bin rum eri, doksan bin Horasan piri, elli altı bin Şam evliyası, yetmiş yedi bin gaip erenleri, yüz yirmidört bin peygamberler yüzü suyu hürmetine namı niyazları kadim ola, muratları hâsıl ola, evi ocağı şen ola, biri bine sayıla; Halil İbrahim berekâtı vere gerçeğin demine hu...;

Bu gülbenki talip erkâna geçerken tek başına okursa o zaman «yüz yirmi dört bin peygamberler yüzü suyu hürmeti için erkânlar temiz ola, muratlar hâsıl ola, elimizin karasını yüzümüze vurmaya on iki imam dergâhından ayırmaya ecdadım eksigimizi tamama saya gerçeğin demine hu.. der.

Dede bu gülbenki okuduktan sonra tekrar allah dost der ve cemaat ile birlikte secdeye kapanırlar, bu secde de aynı veçhile kimse kimsenin sesini işitemiyecek bir sükûn ile ve nef'i dilekler istenmek suretile yapılır. Ve bu iki dakikalık sükûtu dedenin allah dost diye işaret vermesi harekete getirir.

Bu secdeler bazı yerlerde dokuz on kadar yapılır ve her secde arasında gülbenkler okunur.

Gülbenklere ekseri yerlerde yukarıda söylediğimiz veçhile tercüman denir. Fakat bu iki tabirin arasında fark görmek mümkündür. Öyle anlaşıyor ki terceman: Merasimin mebbeinde okunan ve hizmetin taabbüdi mahiyetini gösteren bir ifadedir. Gülbenk ise: okunan tercemana karşı veya bir hizmete mukabil hayır düa mahiyetindedir. Doğrudan doğruya dua etmek ve hayırlar istemek maksadın ıgüder. Meselâ dolu tercümanı «erenler meydanında sâkii merdana aşk olsun» diye başlar ve sâki tarafından okunur. Keza diğer dolu tercümanı «teşneyim âbı tahura....» diye başlar ve talip tarafından okunur. Halbuki dolu gülbenki «Allah allah

allah dolusu kabul ola...» diye başlar ve dede tarafından veya o vaziyette bulunanlar tarafından çekilir.

Bununla beraber meselâ koyun kesilirken okunan duaya gülbenk denir. Halbuki bu bir hizmetin mebdedir. Demek oluyor ki bu iki kelime aralarında fark gözetilmesine rağmen biri diğerinin yerinde kullanılıyor.

Hutbe, düvazde imam, nutuk kelimeleri, keza nefes, deyiş kelimeleri de böyledir. Bazı yerlerde meselâ Malatya taraflarında nefes yerinde bile düvazde imam kelimesi kullanılır. Tahtacılar da ise düvazde imam bir tane dir. Bunlarda nutuk kelimesi daha şâyidir. Halbuki bazı yerde, bu kelimayı bilmezler. Yalnız nefes kelimesini kullanırlar. Keza ekseri yerlerde bilhassa köylerde terceman ve gülbenk yerine tülbent denir.

Namaz kılma erkânı eğer kurban cemiyetlerinde ve büyük derneklerde ise gülbenkler ve secdeler onu da tecavüz eder. Bu gıbi yerlerde ahval ve icabata göre gülbenkler okunur, bu gülbenklerin sırası şudur:

1 — Ayine başlarken ilk gülbenk, akşamlar aşk olatarzında hayırlar istemek şeklinde olanıdır. Gülbenkten sonra allah dost denir. ve gösterdiğimiz veçhile secdeye varılır.

2 — On iki imam okunur, on iki imam okumak düvazde imam okumak şeklinde olduğu gibi doğrudan tercüman şeklinde yani on iki imamın ruhları şad olsun, himmetleri hazır olsun. Şahımerdan suçlarımızdan geçsin tarzında olabilir. Bazan bu gülbenkte on iki imamın isimleri birer birer söylenerek haklarında kısa sitayışkâr lisan kullanılır. Ve nâdir olarak dede on iki imama salâvat getirir:

اللهم صلی علی سیدنا نور محمد مصطفی
اللهم صلی علی سیدنا نور امام علی المرتضی
اللهم صلی علی سیدنا نور خدیجة الکبری
اللهم صلی علی سیدنا نور فاطمة الزهرا
اللهم صلی علی سیدنا امام حسن خلق رضا
اللهم صلی علی سیدنا نور امام حسین شهید کربلا
اللهم صلی علی سیدنا نور امام زین العابدین چارده معصوم پاک

اللهم صلى على سيدنا نور امام محمد باقر
اللهم صلى على سيدنا نور امام جعفر صادق
اللهم صلى على سيدنا نور امام موسى كاظم
اللهم صلى على سيدنا نور امام هاشم قبله هاشم سلطان اكرام برهان مرشد امام علي ابن موسى رضا
اللهم صلى على سيدنا نور امام تقي نقي
اللهم صلى على سيدنا نور امام حسن العسكري
اللهم صلى على نور امام محمد المهدي صاحب الزمان قطب الدوران حجة البرهان
صلوات الله عليهم اجمعين اولين آخرين طيبين الظاهرين الباطنيين .

Bu salavatı bilen dede azdır. Umumiyetle Aleviler arapça dua okumazlar. Bunlarda biri bu salavat, diğeri Nadı Ali - Nadı Ali on beşinci sayıdadır — olmak üzere iki parça dua vardır. Bir de bismi şah rabbena zalemna enfüsüne ilâh... şeklinde bir iki fıkra ve ya ayet vardır ki bunlar bugün yalnız pek mektum tuttukları mecmualarında görülebilir.

Her halde on iki imam gülbenki diğeri gülbenklerden uzun olmaz. bunu da yine secde takip eder.

3 — Evliyalara dair gülbenk çekilir: Yukarıdaki gülbenkin evliyalara dair olan kısmı okunur ve yine secdeye varılır.

4 — İttihat, vahdet; birlik hakkında gülbenk okunur:

Vahdet gülbenki:

Vahdetler hayır ola hayırlar feth ola şerler def'ola münkir müna-fıklar yuf ve mat ola, müminler zat ola, pîrimiz kutbu cihan hünkâr hacı Bektaş Veli Derviş derdmend eyleye, didarından katarından ayırmıya, Veli nebî hanedanı Mehmet Ali eksik kusur noksan göstermiye ve şefaa-tinden mahrum eylemiye, hazır gaip erenler demine hu dost. ,,

Cemaat yine hep birden secdeye kapanır ve dileklerini erenlerden, yatirlerden ister.

5 — Kısmet ve nasibe dair, hastalara şifa ve derdlere devaya dair gülbenk okunur :

Yatırlar gülbenki

Allah allah bismi şah çerağı dervişan, zuhuru iman, kanunu evliya, fütüvveti abdalan güruhu naci nuru âlı aba.

Vakitler hayır ola, hayırlar feth ola, şerler def'ola, akibetlerimiz hayır ola, namazımız niyazımız kabul ola, her işlerimiz asan ola, gönülde olan muratlarımız hasıl ola, Allah erenler Mehmet Ali katarından ayırmaya, Allah erenler tarfetülayn içre kadar bizi nefsimize ısmarlaya, yollarından yol

hallerinden hal nasip ve müyesser eyleye, Allah erenler nidelim neyleyelim didirmeye, Allah erenler bol kısmet, bol nasip kerem eyleye, her geldikçe haklısı hayırlısı gele, reddi kaza, defi belâ affı takırat mahvı seyyiat has-talarımıza şifalar, derdlerimize devalar borçlularımıza edalar kerem eyleye; vakti seher vakti aziz yolumuz açık ola, fütühatımız gani ola, Allah erenler yardımcımız ola, duamız nur ola, belâlar dur ola, müminler zat ola, münâ-fıklar mat ola, yuf münkire, lânet Yezide....

Enbiyayı izam ve evliyayı kiram saadeti ekrem, meşayihî kiram, on iki imam, on dört masumu pak velpiran, üçler, beşler, kırklar, yediler gercekler, erler, pirlar, dervişan, aşikan, sadıkan, arifan, budalan, meczuban, mühibban, hazıran, gaiban, mevcut erenler, keremî Ali, gülbenkî mühammedi nuru nebi pirîmiz kutbu âlem hacı Bektaşî Velî şah abdal Musa sultan E-fendimizin himmeti hazır ola gercege hu.. hu.. (1).,,

6 — Mahsulât için, bereket için bir gülbenk okunur. (Sultan Nevruz) yapıldığı zaman Nevruziye okunur. Sultan Nevruz gününe yaklaşıldığı zaman yapılan ayinlerde yeni mahsûller için gülbenkler okunur.

Tahtacılar da nevrüz günü mühim bir ayin yapıldığı halde nevrüziye okumak usulü yoktur. Bunlar bugüne bir çok hassalar ve manalar atfe-derler. Netekim bir kısım Alevîlere göre nevrüz günü İmamı Alinin posta oturduğu gündür. Bir kısmına göre İmamı Alinin doğduğu gündür. Daha umumî bir telekkiye göre ise Sultan Nevruz bütün cihanda olanlara ruhsat verildiği gündür. Filhakika Alevîler Sultan evruzu yaptıktan sonra altı ay hiç âyin ve dernek yapmazlar. Güzün Cebrail âyini denilen harman sonu ve kasıma yakın âyin yapıldıktan sonra altı ay kış her hafta ve her mahallin âdetine göre âyinler muntazaman devam eder. (1).

(1) Burada yazdığını gülbenkler, tercümanlar, nefesler kamilen tahtacılar da bulduğun defter ve mecmualardan alınmıştır. Diğer zümrelerde bu gülbenkler bazan kısa ve bazan farklıdır burada daima tamamı tercih edilmiştir.

(2) Eski Türklerde ve bu günkü Eskimolar da hal böyledir. bunlar kışın altı ay kar altında çadırlarda ve tahtezzem mabetlerde mütemadiyen ibadet etmekle vakit geçirirler. Ve burada tam bir cemiye hayatı yaşarlar. Her gece ve geceler uzun olan yerlerde muayyen zamanlarda ayinler yaparlar yaz gelince bütün Eskimolar zirât için dağılırlar ve altı ay ferdi hayat yaşarlar. katiyen içtima yapmazlar ve bu zamanda âyin ve ibadet için toplanmazlar mahsul alındıktan ve iş bittikten sonra tekrar tahtezzem bir birine methallerle muttasıl olan evlerine ve mabetlerine girerler bu zamanda da içtimai ve dini hayat yaşarlar alevîlerin bugünkü bu âdetleri eski Türklerin hayat tarzını ve bu günkü iptidai cemiyetlerin yaşayışlarını hatırlatmaktadır.

İlkbaharda ve güzün yapılan âyinlerde mahsuller ve bereket için gülbenkler okunur bu gülbenklerden biri şudur :

Bereket gülbenki

Bismi şah, Allah allah, evliyanın nanünimeti ziyade ola, hak berekâtını vere seyir ola. Erenlerin son demi gür ola, nur ola, her geldikçe hayırlısı gele, Allah erenlere nidelim neyleyelim dedirtmeye, Allah erenler pirler katarından, dizarından, cemalinden, müşahedesinden ayırmaya, Allah, erenler gönülde ola, mühabbetimizde daim bulunan can kardeşlerimizin gönüllerin mesrur pürnur eyleye, sür'ati gaza, def'i belâ, affı taksirat, mahvı seyyiat, hülefayı mevcudat Piranı nümayan, hazreti piri civan, şahı Horasan, Kızıl deli sultan, akyazılı sultan, sarı saltık sultan, Balım sultan, kaygusuz sultan, budala sultan, abdal Musa sultan, hazır, gaip, üçler, beşler, kırklar gerçek erenlerin demine hu... (1).

7 — Dernek esnasında ıkrar merasımı yapıldı ise (2) bu merasım bi-tupte âyine başlanacağı zaman ilk evvel şu gülbenk çekilir :

İkrar gülbenki

"Allah Allah ıkrarlar kadim ola, muratları hâsıl ola, verdiği ıkrardan dönmeyeler, pir dîvanında utanmıyalar, birbirlerinden usanmıyalar, ruzi mahşerde oda yanmıyalar, dünyada melâmet, ahirette dalâlet görmeyeler, şeytanın izine, münafıkın sözüne uymayalar, hak erenler gönülleri gümandan, başınızı dumandan halâs eyleye, dünyada kuran, ahirette iman nasip eyleye, on iki imam katarından ayırmaya, Allah Muhammet Ali hünkâr Hacı Bektaş Veli gerçeğe hu... (3),,

Bunu müteakip — yukarıda söylediğimiz gibi — secdeye varılır. Bun-

(1) Bu gülbenk Bulgaristandaki Çelebilere merbut Alevilerden elde ettiğim mecmuadan alınmıştır.

(2) İkrar merasımı ayrıca tasyir edilecektir. İkrar tercemanları hayırlıları o zaman gösterilecektir.

(3) Bu gülbenk «Menakıbı Hazreti İmam Cafer Sadık» namındaki yazma kitaptan alınmıştır. Tahtacı ocaklılarının reislerinden bir zat kendilerinin tamamen menakıbı imamı Cafer ile hareket ettialerini ve bu kitabın kendilerinde bir nusha bulunduğunu ve bundo yol, süreklî bütân adap ve erkân mevcut olduğunu söylemiş ve kitabı görmek için benim Aydındaki merkeze kadar gitmekliğine lüzum olmadığım posta ile muhakkak göndereceğini ilâve etmişti bu kitap yerine salnamei Sadrettinden parçalar geldi ve menakıbı inkâr eyledi Ankaradaki umumî kütüphanede (tasavvuf numara 56) bu kitabı buldum ve istinsah ettim. Tahtacıların bende bir kaç nefes mecmuası ve tercüman, gâlbek mecmuası vardır âyin ve erkân arasında okunacak gülbenk ve nefeslere dair kayıtlere de vardır münakıbı bulunca bunları karşılaştırdım fi hakika tahtacılar da âyin esnasına da okunan nefes ve külbankları aynen bu kiiapta buldum ve Tahtacılar da yalnız ocaklı reislerine mahsus olup diğer ocaklılardan bile sır tutulan menakıbın bu menakıp olduğunda şüphe kalmadı. Bu kitap umumî kütüphaneye Hacı Bektaş ocağındaki kitaplar kâmilan nakledildiği zaman gelmiştir. İleride menakıbın ayrıca bir tahlili yapılacaktır bu makalelerde Aleviler ve bilhassa Tahtacılar arasında toplanan malûmat ve müşahedelere istinat edildiği için kitaptan alınan fıkralar ayrıca kaydedilecektir.

dan sonra hayırlar, on iki imam, evliyalar, mahsûlât, bet bereket, sağlık, sefalık, dirlik birlik, din iman gülbenkleri çekilir :

Her zümrede gülbenkler ufak farklarla birbirinden ayrılır, secdelerin adedi de azalır veya çoğalır. Alevilerde her şey için bir gülbenk veya tercüman vardır. Sofra için, rakı için, su için, dar için, niyaz için, tıraş olmak, ata binmek, türbe ziyaret etmek için, yeni ay gördüğü zaman ve saire için gülbenkler vardır ve bunlar birbirine çok benzerler. Bazan bu gülbenklerin yerlerini dua ve tercüman mazmununu ihtiva eden nefesler işgal eder. Meselâ on iki imam tercümanı veya hayırlısı okunacak yerde yukarıda yazdığımız şekilde düvazde imam denilen nefesler okunur. Keza hayır hayırlısı yerine hayır nefsi okunur :

HAYIR NEFESİ (1)

Sabah akşam gönül çekelim gülbenk
Akşamlar hayrolsun, şerler def'olsun
Muradın mevlâdan gel eyle dilek
Akşamlar hayrolsun, şerler def'olsun

Karanlık gecede âşıkı naçar
Çar civarın olsa dert ile efkâr
Sıtkile on iki imama yalvar
Akşamlar hayrolsun, şerler def'olsun.

Kendin âkil isen uyma ayyaş
Beyhude yerlerde düşme savaşa
Var pirine yalvar Hacı Bektaş
Akşamlar hayrolsun, şerler def'olsun.

Sabah seherinde durup duaya
El kaldırıp yüzün çevir semaya
Göz yaşı dökerek yalvar hüdaya
Akşamlar hayrolsun, şerler defolsun.

(1) Bu nefes Tahtacılar'dan alınmış isede onlara Bektaşılardan son zamanlarda girmiş olduğu muhakkaktır. Çünkü bu nefes bana onlardan biri tarafından verilen Yeni yazılmış ve Bektaşî nefeslerini havi mecmuada da görülmektedir.

Bin bir ismin biri (Kadilhacat)
Onda hâsıl olur cümle müradat
Canü dilden Şaha eyle münacat
Akşamlar hayrolsun şerler def'olsun.

"Perişan,, fetheder hayre dehanın
Daima zikretsin hakkı zebanın
Eşiğine baş koy Balım Sultanın
Akşamlar hayrolsun, şerler defolsun.

Keza evliyalara için gülbenk okunacak yerde evliyalara dair nefesler okunur:

NEFESİ EVLIYA

Çünkü aslımız sorarsan niyazdır.
Sabur ilmi derler seyrden gelirim
Evvel katre idim şimdi hâk oldum
Arşta kandildeki nurdan gelirim.

"Kalû belâ,, dan izlerdim izimi
Daim "Enelhak,, söylerdim sözümü
Erden, haktan çevirmezdim yüzümü
Hallaç Mansur ile dardan gelirim.

Mansur ile varıp dara takıldım
Yusufa kul olup bile satıldım
Şamda İsa ile göğe çekildim
Halep şehri derler şardan gelirim.

Musa ile hacette Turda idim
Mansur ile Bağdatta darda idim
Bülbül ile gülşende zarda idim
Halil İbrahimle nardan gelirim.

Mahkemede süal sordu kadılar
Ellerinden kıtaların koydular

Sen bu ilmi kande buldun dediler
Üstadımdan aldım pirden gelirim.

Nesimî yim ikrarımın eriyim
Gerçek erenlerin kemter kuluyum
Ali bahçesinin firdevs gülüyüm
Münkir münafika haktan gelirim.

Bu nefesin muhtelif şekilleri vardır. Burada yazdığım Bulgaristan Alevilerinden elde ettiğim vesikalardan alınmıştır. Bu nefesin tahtacılar-
da bulunan şekli daha calibî dikkattir. ve mecmuada millî diye işaret edil-
miştir. Şudur:

NEFES

Haniya bizimle yiyip içen yarenler?..
Sorun bakayım, nereden gelirim!..
Gezdim dolaştım Şamı Şerifi,
Şamı Şerif derler Şardan gelirim.

Obaları vardı sağlı selâmlı,
Yiğitleri vardı ağzı kelâmlı,
Bayrakları vardı yeşil alâmlı,
Şah Abdal Musa derler pirden gelirim.

Birden deliyim, birden usluyum..
Ben deli isem sinem doluyum.
Taşmış köpürmüş Orhan seliyim,
Çağlayımın kardan gelirim.

Pirim Pusuğlan kimedir kastı.
Sultan pusuğlan doludur desti.
Mesim'in uşağıle yürüttüğü postu.
Mesihi çektiğimiz dardan gelirim.

Gece gündüz yanar idi چراغım.
Münafık elinden yoktur durağım.

Bu dönek dünya yesi yaktı yüreğim.
Manillığım vardı pirden gelirim. (1)

Buraya kadar verdiğimiz izahat ile ayinin ikinci rüknünü anlamış olduk. Şurasını kaydedelim ki bazı zümrelerde bu gülbenkler yerine bir uzun gülbenk okunur ve bu uzun gülbenkte hayır dua, on iki imam, evliyalar kısımları vardır. Her kısımda allah dost diye secde veya niyaz edilir.

Şunu da kaydedelim ki bazı zümreler "çerağ uyandırma,, merasimini erkândan saymazlar. Çerağı erkâna tekaddüm eden hazırlıklardan adederler, bu takdirde ayinde ilk erkân gülbenkler ve secdelerdir. Bu suretle ayinde evvelâ nemaz - niyaz eda edilmiş olur.

Tahtacılar gelince bunlar; çerağı uyandırma merasimini erkândan saymadıkları gibi ayine başlarken okudukları üç nefesi de erkândan saymazlar. Bunlarda yukarıda gösterdiğimiz gülbenkler ve secdeler erkân olarak değil yapılan erkânın fer'i olarak onun hayırlanması ve niyazlanması için çekilir ve yapılır.

Meselâ allah allah allah nefesler can bula... muratlar hâsıl ola... diye başlayan gülbenk üç nefes okunduktan sonra keza allah allah allah lâilâheillâllah Ali veliyullah Yezidin boynundan gitmesin tiğ ile teber.

Diye başlayan gülbenk niyaz alındıktan ve erkâna geçtikten sonra bu rükünlerin kabul olunması için dua ve erkânı yapanları tebrik mahiyetinde çekilir.

Bunlarda ayin kendi ocaklılarının reisleri tarafından bana vazihan ifade edildiği veçhile süpürge hayırlısı ile (ferraş rüknü ile) başlar. Bu rükünden evvel okudukları üç nefes ayin başlayacağını bildirmek ve ruhları hazırlamak içindir.

Bu nefesler ayinden maada hiç bir yerde okunmaz ve diğer esrar gibi mahrem tutulur. Aynı zamanda bu nefesler matem kurbanlarında okunmaz. Bunlardan birincisinin nakaratı:

(1) Bu ne(este sultan pus oğlan, Orhan, mesim, yesi, mani gibi kelimeler calibi dikkattir. Mesim ihtimal mesih veya nesimi; manillikim ihtimal maillikim olacaktır. Yesi kelimesi vazih okunmaior. Aptal Musa, postu, pir kelimeleri عبد الحوسى, پوسدى, بر şeklinde yazılmışlardır, Gece gündüz niyaz idi çerağmı şeısraın da bu nefesin tetkike muhtaç bir mevzu olduğunu gösterir.

Ali yar, Ali yar...

diye nihayet bulur. Tamamı elde edilememiştir. İkinci nefesin nakaratı

Muhammet Ali dir dersimizi veren

Medet allah ya Muhammet ya Ali

diye nihayet bulan Şah Hatayinin duvazde imamıdır. Bunun tamamını elde ettiğim mecmuada buldum. Şudur:

NUTKU ŞAH HATAYI (1)

Bülbül idim gül dalında şakırdım

Medet allah ya Muhammet ya Ali

Şahımerdan kitabından okurdum,

Medet allah ya Muhammet ya Ali.

Muhammet Alidir dersimiz veren

Hasan Hüseyindir okunan kur'an,

Zeynelabidin'in kalbine giren

Medet allah ya Muhammet ya Ali.

İmamı Bâkır nur deryasın akıttı,

İmamı Câfer bizi sırdan okuttu.

Musa Kâzım gevher yükünü tuttu,

Medet allah ya Muhammet ya Ali

İmamı Rızanın yeşildir donu

Takinin Naki'nin akıyor kanı

Hasan Askeriye ulaştır beni

Medet allah ya Muhammet ya Ali

Şah Hatayim aynî halin yazdırır.

Muhabbetin deryasında yüzdürür

Muhammet Mehdiye böyle bildirir,

Medet allah ya Muhammet ya Ali.

(1) Tahtucıların bildikleri yegâne Duvazde imam işte budur

Bu nefeslerin üçüncüsü bence meşkûk kaldı. Notlarımda kısaca "Şah Hatayim hey gaziler, diye başlayan nefes", işareti vardır. Bunun yanında ve üç nefesler arasında şu parça da vardır: (1)

İlkbahar aylarında varayım derdim, hey dost varayım derdim,

Varamadım gül yüzlü yarım, küstün mü yarım,

(yahut; canan küstün mü?)!.

Hakipaye yüzüm süreyim derdim hey dost süreyim derdim,

Süremedim gül yüzlü yarım küstün mü yarım, küstün mü yarım?

Bu parçanın altında şu notlar ilâve edilmiştir:

"Bunu ekseriya sohbet arasında söylerler, bunun makamı Hüseyinî sofiyana benzer. Bektaşiler her nefesi ayrı ayrı makamlarla söylerler, bizde öyle değildir, bizde makam birdir, yalnız sema' oynarken bir makam daha vardır. Biz başka makam bilmeyiz,,.

Bundan anlaşıldığına göre matlup nefes bu değildir. Meşkûk olmakla beraber mahut üçüncü nefesten biri olmak üzere şah Hatayinin hutpesini mecmuadan aynen naklediyorum:

NEFES

Şah Hatayim hey gaziler

Niyaz eyleyin riza ilen,

Pişirin lokmayı çiy yemesinler

Ayini cem kurulmuş riza ilen.

Şah Hatayim hey gaziler

Niyaz eyleyin niyazı çok gaziler

Şah Necap dağındaki yazılar.

Al çiçek boyanmış riza ilen...

Şah Hatayim seni gören günensin

Günensin muhabbet gölünde yansın

Şah destur versin sema' oynansın

Üstaz dersi vermiş riza ilen.

(1) Eger mecmualara bakılacak olursa şu üç nefesten birinin ilk defa yazeğini « Medet şah imdat eyle tolihe » nakarath neves olduğu tahmin edilebilir.

Şah Hata haykırdı Yemenden geldi.
Belka zülfukarı Aliye indi.
Şah destur verdi sema' oynandı
Üstad dersi vermiş rıza ilen (1).

Şah Hatayim tamam oldu sözümüz
Muhammet Aliye bağlıdır özümüz
Vade tamam olur yumulur gözümüz
Hakka teslim edelim rıza ilen.

Nefesler okunurken —bittabi sazın iştirakile ve yukarıda izah ettiğimiz veçhile bazan sazların adedi on ikiye kadar çıkar— nefesi inşat eden şairin ismi bulunan beyit (Şah nefes) okunduğu zaman tahtacı cemaatı "eyvallah,, derler ve sağ eller ağza kadar kalkar -bazı yerlerde sol ellerde göğse konur- ve nefesin bitiminde diz çökerek secdeye varır gibi rükû etmek suretile niyaz edilir. Üçüncü nefes bitince bu niyaz yapılmakla beraber dede nefesler gülbenkini çeker ve gülbenkin hitamında hepsi secdeye kapanırlar, secdede her kes isteğini ve dileğini pirden ve yatırlardan ister, dede (hu dost) diyince kalkılır (geçenler demine hu.) denir, ve birbirine niyazın kabul olsun derler. Bunlarda namaz, niyaz bir olduğunu söylemiştik.

Bu suretle akşam kılma erkânı tamamlanmış olur. Secdeden kalkınca geçenler demine hu demek yalnız tahtacılarıdır. Diğer zümrelerde secdeden kalkınca oturulur ve meydancı kalkar meydana açmağa, erkân ifa edilecek ve sema' oynanacak olan ortayı genişletmeğe başlar, bu hazırlık bitince diğer erkân başlar.

Bu gülbenkler ve nefeslerden sonra bazı zümrelerde ezcümle Bulgaristandaki Çelebi kolunda ve Babailerde doğrudan Sema'a geçilir, bun-

(1) Bu nefesin veznindeki bozukluk diğerlerinden çok fazladır. lakin mecmua gayet iptidai bir yazı ile yazılmıştır. Ezcümle şu mısra mecmuada böyledir:

اوستاز بر سی ورمش عریضا ایلن

Keza yolariki nefeste Taki Naki nin akıyor kanı mısraı mecmuada şu şekilde yazılmıştır.

ءاقى نفىك حقى بوركانى

Bununla beraber berek bu nefesler de gerek evvelkilerde veznün düzelmesi için tashihatta bulunmadım ve anlayamayanları aynen bıraktım. Meselâ: Şah hatayim aynı hilâl yazdırır muhabbet deryasında yüzdürü beyiti mecmuada okunabildiği kadar olduğu gibi yazılmıştır.

larda rakı ve saka erkânı büyük ayinlerde, cemlerde yapılır. Ferraş rüknü ibrik rüknü de sema'dan sonra yapılır.

Bu takdirde meydancı ortayı açarken Sema'a kalkacak olan kadınlar da bir kenara çekilip hazırlanırlar.

Lâkin ekseriyetle gülbenklerden sonra ferraş rüknü yapılır, bunun için Tahtacılarda meydan yine düzeltilir. Bu şekil ferraş rüknünün ilk erkân addedilmesi sebebini de göstermektedir:

Süpürge erkânı:

Süpürge erkânı bildiğimiz alelâde süpürgelerle yapılır. Fesliyandan süpürge şeklinde örülmüş demetlerle yapılması daha makbuldür. Kâfi fesliyan bulunmayan yerlerde bir kaç dal fesliyan ve diğer çiçeklerden yine süpürge biçiminde bir demet yapılır ve erkân onunla yapılır. Meydan açılınca süpürgeci —buna bazı yerlerde careci derler ve süpürgecinin asıl resmî unvanı da Seyyidi ferraşdır— süpürgeyi sağ elile tutarak göğsüne kor ve sol kolunu dirsekten kıvrıarak süpürge kucaklamış gibi bir vaziyetle ortaya girer ve yamaca duranda şu hayırlıyı okur:

Süpürge tercümanı

Hüseyni Kerbelâ için gözlerim kan yaşıdır

Sad hezaran Yezidin kalbi kara taştır

Pirimiz kırklar içinde Seyyidiferraşdır

Ber cemali kemal İmamı Hasan İmamı Hüseyin Ali ra salâvat.

Süpürgeci dedenin piri Hazreti Hüseyindir. Bu erkânın ehemmiyeti de bundandır. Süpürgeci dede ortaya girerken dede veya meydancı: kulak verip seslen, diye hitap eder. Süpürgeci bunları okurken meydanın ortasından sağa muntazam adımlarla rakseder gibi yürür, arkasını dedeye dönmemek şartile geri döner yine rakseder gibi sola doğru dört beş adım ilerler ve bu rakıs bitince göğsündeki kolu üzerinde duran süpürgeyi indirir, dedenin önüne doğru gider, Allah, Muhammet, Ali diyerek süpürge çalmağa başlar, bu şekilde meydanın bir kaç tarafına süpürge vurur. Bunun manası ihtimal ruhların hariminden tozu, pası süpürmüş olmaktır. Süpürgeci erkânı ifa ettikten sonra erenler kendisine niyaz eder ve allah Muhammet, Ali diye el göğse koyarlar Bu sırada dede şu gülbenki çeker:

Süpürge gülbenkleri

Allah allah allah hizmeti kabul ola muradı hâsıl ola, tuttuğu ileri gide, hizmetiile yüzü ak ola, Selmanı Ferraşın himmeti hazır ola, gerçeğin demine hu...

Bu hayırlıda Selmanı Ferraş ismi calibi dikkattir. Babailerde de süpürge erkânı ifa edilirken Selmanı Pâk ismi careci Selman diye zikredilir. Lâkin diğer vesikalarda Selmanı Pâk ibrikçi olarak gösterilmektedir. Bu gülbenk Tahtacılarıdır, diğer bazı zümrelerde ise şöyledir:

Allah allah allah hizmeti kabul ola, muradı hâsıl ola, eli ayağı keder görmiye, gönüller ruşen. ola, hak erenler bet beerket ihsan ede, gerçeklerin demine hu, hu...

Bazı yerlerde Seyyidi Ferraş ortaya girince süpürge çalar ve sonra yamaca durur. «Menakibi İmamı Câfer» bunu teyit etmektedir. Biz notlarımızı tercih ettik.

Diğer bazı zümrelerde süpürge koltukta ve eller bağlı olarak dare durulunca dede şu gülbenki okur:

Allah allah allah, bismi şah, hizmeti hakka yete, careci Selman hizmeti ola, Şahımerdan himmeti hazır ola, münkirler mat ola, müminlerin yüzü ak ola, yuf münkire, lânet Yezide, gerçek erenlerin demine hu hu hu,... Meydan süpürge ile süprülürken bazan fesliyan demetinden çiçek tomurcukları dökülür. Süpürge rüknü nihayet bulunca Seyyidi Ferraş yerine geçer oturur ve talipler bu tomurcukları ellerile ihtiramkârane toplarlar. Bu suretle süpürge erkânı ifa edilmiş olur.

İBRİKÇİ ERKÂNI

İbrik erkânı başlarken umumiyetle bir erkândan diğerine geçilirken yapıldığı gibi bir nefes söylenir. Bu nefeste, yapılacak erkâna delâlet edilecek kelimeler bulunur. Netekim saka erkânı yapılırken söylenen nefeste her halde sâkilikten, şarabı tahurdan, abı kevserden bahis geçer. İbrik erkânında sudan, günahların temizlenmesinden bahsedilir. Sema' erkânı ifa edilirken söylenen nefeste kırkların devranına sema' oyununa dair kelimeler geçer.

Bu cihetle ibrik erkânına başlanırken zâkir şöyle bir nefes okur:

NUTKU HATAYI

Çekilse bir talip pirine gelse
El vermeyince ikrar, alınmaz
Rehberden hutbe okunmayınca
Güman şunun müminliği bilinmez.

Rehber odur ki cesedin buya
Ol cömertgâni suyunu koya
Hak gediğinde yerini bula,
Müşahip olmayınca özü de yunmaz.

Müşahip olunca özü de yunür.
Kahrı, küfrü, lutfü hep iman olur
Geçer Hak gediğinde yerini bulur.
Aşına olmayınca hakka varılmaz

Aşına gerekmiş hakka yetmeğe
Varıp hak gediğin de yer tutmaya
Kapısız bacasız bir ev yapmaya
Peşne olmayınca dört kapıdan girilmez.

Peşne olunca dört kapıdan girilir
Özü tasdik rizaya sürülür
Ceddile muhabbet kefen sarılır
Ol menzile ermeyince hakka erilmez.

Şah hatayim türaba koyarlar tenini
Hak nurile doldururlar sineni
Mürşit süalinden kurtar serini
Yarın mahşer gününde süal sorulmaz.

Bu nefes Tahtacılar da pek şayidir, eğer ibrik merasiminden evvel okunmazsa sahip müşahip merasiminde her halde okunur. Şah nefes ge-

lince her kes eyvallah der, eller göğse konur ve yarım secde şeklinde niyaz edilir. Bu esnada İbrikçi kalkar nefes bitinceye kadar meydanda dedenin karşısında dardadır. Bir elinde ibrik ve bir elinde bir tas vardır. Nefes bitince:

Men gulâmi Haydarım

A'dadan etmem havfû bâk.

Çünkü bu hizmette üstattır

Bana pirim Selmanı Pâk.

Bir cemali Muhammet kemâl, İmamı Hasan, İmamı Hüseyin Ali râ salâvat.

Der ve dedeye yaklaşır, ibrik ve tas yere konur, dedeye niyaz edilir, tekrar ibrik ve tas ele alınır. Dedenin elleri tas içine uzatılmış olduğu halde parmakları ucuna biraz su dökülür ve bu sudan dede bir yudum su içer. Dedenin sonra aynı veçhile fakat niyaz için tas yere konulmadan sıra ile erenlerin elleri tas içine uzadılır üzerinden biraz su dökülür. Ve her kes bu sudan bir yudum içer.

İbrikteki su alelâde sudur, Bunun «Dem» olup olmadığını tahkik etmedim. Ancak bu tasda kalan su havzı kevser denilen ve rakı dolu olan tasa dökülür. Bazı yerlerde bu tas yerine bakraç veya liğen kullanılır, Bazı zümrelerde bu erkân yalnız tarik altından geçme merasimi yapıldığı zaman ifa edilir. Ve tarikten geçme erkânı bittikten sonra erkân çıbığı bu tasta yıkanır sonra bu tastan evvelâ ibrikçi içer ve dedeye getirir, dede yukarıda izah ettiğimiz veçhile ellerini suya deydirek birer yudum içer, diğerleri de bu suretle hareket ederler.

Bazı zümrelerde bu merasim büsbütün kalkmıştır. Onlar erkân değneğinin yıkanmasından toplanan sudan içerler ve bunu evlerine teber-rüken getirirler, hastalarına şifa için içirirler, ilk defa kendisine tarikten geçme merasimi yapılan bir talip —ki bu sahip ve müshâp olduğu ge-bedir— bu suyun artanını alır ve mukaddes su diye evinin bir köşesinde itina ile ve kazaya belâya karşı muhafaza eder.

Her ne şekilde olursa olsun anlaşılıyor ki erkân içinde su içmek şifa bahş addedilmektedir. Bilhassa bu suya dedenin parmak uçlarının değmesi

ve erenlerin el ucundan akmış olması şifa hassasını artırmaktadır. Bu âdet diğer tariklerde de görülmektedir. Sünnilik hususunda gayet cezri hareket eden Senusiler bile halife çıkaracakları adama hırka giydirebilirlerken bu hırkaya mürşit parmaklarının ucile okunmuş sudan damlalar serperler. Netekim mülga tekkelerin çoğunda okunmuş sular şişelerle bulundurulurdu. Kezâ Alevilerde sâki baba ve sâki bacılar rakıyı tevzie başlarken parmak uçlarını havzı kevsere batırırlar. İhtimal bu suretle kendi ruhaniyetlerinden rakıya aşk ifaza etmiş olurlar. Keza bu sudan parmak uçları ile ocakta ateş varsa ocağa takattur ettirirler, ateş yoksa çerağa serperler. Dedenin bir sakal teli bile itikat edenlerce hâmiline bereket verir ve kazadan sıyanet ederse bu kadar hassalı olan mükaddes su niçin içilmesin?...

Alevilerin bazılarında ibrik merasimi Sema'dan sonra yapılır, ve bu doğrudan doğruya sema' oyunundan yorulup hararetlenenleri sulamak manasını ifade eder. Bu gibi yerlerde sema' oyunu bitince her kes yerli yerine oturur, görekeci (yâni sâki) elinde su dolu bakraç olduğu halde dededen başlar ve herkesi sıra ile aynı bakracın kenarından bir kaç yudum içirmek suretile sular, bunlarda ibrik kullanılmaz, yalnız ibrik kurban kesilip te sofraya merasimi yapılırsa bunun nihayetinde ibrik ve liğen kullanılır, bu hareket alelâde bir şeydir.

Menakibi İmamı Câferi Sâdık nam kitapta evvelâ saka duasını yazar ve buna dair bîr kaç ahkâm anlattıktan sonra badehu su dağıtıp yamaca geçip bunu okuya der:

Sad hezaran lâ'net olsun ey münafık canına,
Ben demedim Hak buyurdu bunu senin şânına,
Ümmetim dersin salâvat verirsin peygambere,
Aliye şekkin var ne amel ahdına peymanına...

Elli kerre Hacce varırsın tavafın olmaz kabul,
Arafata çıkarsan da kelp düşer kurbanına
Ali Hazretinden adaveti kesmedin.
Şefaati kimden uman cürmüne isyanına.

Ey Azazil Ahsenî takvimi inkâr eyledin
Yuh senin ol çürük geçmiş fâsit imanına
Gel Sultan Hatayim sen bu sırrı söyle gel!
Şah bir keremkânıdır kalmaya cümlemin isyanına
Lâ feta illâ Ali lâ seyfe illâ zülfükar.

Bundan anlaşılıyor ki bazı zümrelerde saka erkânından sonra ibrik merasimi ve yahut su dağıtma merasimi yapılır. Yukarıda bu tehalüflere işaret etmiştik.

İmamı Câferin menakîbî Tahtacıların muteber kitabıdır. Onlarda bulduğum bir çok ahkâm menakipte görülen ahkâma da tevafuk eder. Tahtacılardan aldığım mecmuada :

«Saka su gülbenki beyan bunu çekmeli»

Diyerek: Sad hezaran lâ'net olsun ol Yezîdin cânına diye başlar. Menakipte görülen düadan ufak tefek farklar vardır. Meselâ bir beyit böyledir:

Ümmetim dersin şek gelirsin Aliye
Ne amel ey Yezit senin ahdına peymanına

Sonra diğer beytinde kelp üşer kurbanına denilmiştir.. Bundan sonrası şu suretle devam eder:

Ey Azazil ahsenî takvimi inkâr eyledin.
Yuf senin fedaî fâsik imanına
Hem Ali Hazretindên kesmedin adaveti
Yarın kimden umarsın cürmü asyanı şefaati

Bir kerem kânsın kalmaya cümlemizin noksanına
Bercemali Muhammet kemal Hasan Hüseyin Aliye, bilenlere verelim salâvat.

Diyelim ki allah allah din Muhammet dini sallû alâ Muhammet nazik cemaline

Kevserin suyun veren Şahım Alidir. Şahsüvari hem sâkidir.
Hem kâinatın aynıdır. Kimse bilmez bu sırrı
Arş yarıldı çıktı düldül eğri bile uyana

Ey havariç gel bu yola haktan olma kenar

Dediler ki şu cinanın serveri kimdir nuru kim ola?

Şah Hasan Şah Hüseyin hem âli abâ girdigâr

Çeşmi bedden saklasın halîk seni

Yektanesin cevahîr harmanında galipsin yadigâr.

Cömertlik senden kalıptır cömert sensin ya Ali...

Cömertlik erkânını göster dedi kamber sofrâ sal dedi

Şah hatayim kande ise bu vasfı söyle gel dedi.

Lâ feta illâ Ali lâ seyfe illâ zülfükar

Sâkei sâk (sâkii sâf olacak) Selmani pâk ere izzet pire hizmet

Aşk olsun içenlere rahmet olsun göçenlere.

Hey erenler mey ettim, gözüm yaşımla sel ettim.

On iki imam aşkına derim, sâkii kerem Ali İmamı Hüseyin hu hu hu.

Bundan sonra da yazma mecmuada su içerken şu tercüman okunur denilmektedir:

Selâmullahı Ali Şah Hüseyin

Lâ'netullah ber Yezit

Ehli beyti Mustafaya kasdedene

Lânetellâh sad hezaran bar hezar.

Ber cemalâh Hüseyin Şah Hüseyin allah eyvallah hu dost.

Bunu umumiyetle olduğu gibi dede okur ve arkasından suyu içer, ibrikçi aşk olsun der ve dede şu cevabı verir.

Allah allah allah hizmeti kabul ola, muradı hâsıl ola tuttuğu ileri gide. Hizmetile yüzü ak ola. Selmani Pâkin himmeti hazır ola, gerçeğe hu....

Su içenlere her taraftan aşk olsun sadası yükselir, o da aşk olsun cevabı verir. Dede aşk olsun içene, rahmet göçene, yuf münkire lâ'net Yezide der ve hizmetin sonunda yine dede yukarıki hizmet gülbenkini çeker. İbrikçi tasta kalan suyu gidip havzı kevser denilen rakı dolu tasa döker bu suretle hizmeti bitmiş olur.